

Konsten att inte skjuta sig själv i foten

Mainstreampartiers inverkan på högerpopulistiska nischpartiers valframgångar

Abstract

The aim of the thesis is to examine whether there is a connection between how established parties – mainstream parties – act towards right-wing niche parties and the immigration-issue, and the niche parties electoral success. The objects of study are the Swedish Democrats and the Danish People’s Party over two given elections. The mainstream parties in each country are the Social Democrats and the Moderate Party in Sweden, and the Left, Denmark’s Liberal Party, and the Social Democrats in Denmark. How the mainstream parties affect the niche parties have been analyzed through a set of strategies the mainstream parties can adopt defined in *the modified spatial theory*. Through party publications, the mainstream parties stance on immigration is examined via content analysis. Through statements given by the party leaders of the mainstream parties in speeches and newspaper articles, the same is done on the view of the niche parties. The findings suggest that there is a connection, but that it does not entail the lone reason to each niche parties electoral success. Therefore, the conclusion is that other circumstances – contemporary events such as the immigration crisis, for example – also might affect the electoral success of niche parties.

Keywords: Sverigedemokraterna, Dansk Folkeparti, högerpopulism, nischparti, mainstreamparti

Antal ord: 9985.

Innehållsförteckning

1. Högerpopulistiska nischpartier.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.1.1 Relevans för både vetenskap och allmänhet.....	5
1.2 Definitioner och operationalisering.....	6
1.3 Avgränsningar.....	7
2. Teori och tidigare forskning.....	8
2.1 Modified spatial theory.....	8
3. Metod och material.....	12
3.1 Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti.....	12
3.2 Applicering på materialet.....	15
4. Nordliga grannar	18
4.1 Invandringsfrågan.....	18
4.1.1 Sverige.....	18
4.1.2 Danmark.....	22
4.1.3 Sammanställd analys.....	25
4.2 Uttalanden om nischpartierna.....	26
4.2.1 Sverige.....	26
4.2.2 Danmark.....	28
4.2.3 Sammanställd analys.....	30
5. Slutsatser.....	32
6. Referenser.....	35

1. Högerpopulistiska nischpartier

En av de kanske största politiska utmanarna mot de västeuropeiska demokratierna sedan andra världskriget är de radikala högerpopulistiska partierna. Deras främsta genombrott kom under den senare halvan av 1980-talet och början av 1990-talet. Samtidigt som de distanserade sig från den våldsamma och reaktionära politiken av de traditionella högerextremerna – neo-fascister och neo-nazister – opponerade de sig också mot etablerade socio-kulturella och socio-politiska system. Utöver ett fokus på individuella bedrifter, en fri marknad och en drastisk begränsning av staten är ytterligare ett karaktärsdrag som dessa högerpopulistiska partier delar den öppna kritiken mot demokratins legitimitet (Betz. sid. 1 & 3-4).

Sverigedemokraterna i Sverige och Dansk Folkeparti i Danmark brukar benämnas som sådana radikala och högerpopulistiska partier. De benämns som radikala högerpartier då de ställer sig mot politiska projekt som försöker uppnå individuell och social jämlikhet; genom sin oppositionella hållning mot social integration av marginaliserade grupper; samt i sitt anspelande på främlingsfientlighet. Populister är partierna i den grad att de på ett instrumentellt vis försöker nyttja allmänhetens rädslor och ångest inför olika frågor för att stärka sin politiska sak, samtidigt som de vädjar till gemene mans sunda förnuft (ibid. sid. 3-4). Under 1990-talet fanns högerpopulistiska partier i Norge, Frankrike, Rumänien, Schweiz, Österrike, Nederländerna och Italien (ibid. sid. 4-22). Också i Danmark fanns sedan 1970-talet Fremskridtspartiet, ur vilket ett nytt parti skulle växa – Dansk Folkeparti (Lodenius 2015, sid. 99).

År 2010 fick Sverige sitt eget högerpopulistiska parti representerat i riksdagen. Sett ur ett svenskt perspektiv markerade detta början på en ny politisk verklighet. Sverigedemokraterna var dock inte det första invandringskritiska partiet i Sveriges riksdag. Under 90-talet erhöll nämligen Ny Demokrati nationell representation, ett drygt halvår efter att partiet bildats. Deras sejour blev kortlivad – efter en mandatperiod föll de ur riksdagen (ibid. sid. 84-86). Sverigedemokraterna har nu inlett sin tredje mandatperiod i riksdagen och detta med ett

större stöd än någonsin tidigare. I valet 2018 erhöll partiet 17,5 % av rösterna – en ökning på 4,6 procentenheter sedan 2014 (Val.digital, 2019). Varför Sverigedemokraternas framgångar hållit i sig, medan Ny Demokrati förlorade sin representation efter enbart fyra år är något som har spekulerats kring i svensk media. En liknande fundering skulle kunna grunda sig i ett mer samtida fall där Sverigedemokraterna såg sitt väljarstöd öka i det senaste valet, medan Dansk Folkeparti istället förlorade mer än halva sitt i det danska valet 2019. Partiet fick då 8,7 % – en förlust på 12,4 procentenheter (Olsen m.fl, 2019). Vad som kan förklara skillnaderna i valframgångar för olika högerpopulistiska partier utgör fundamentet till uppsatsen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka huruvida det föreligger ett samband mellan sättet på vilket mainstreampartier i Sverige respektive Danmark har förhållit sig till invandringsfrågan och Sverigedemokraterna respektive Dansk Folkeparti och de två högerpopulistiska partiernas vardera valframgångar. Tidsramen för undersökningen är valen då vardera av de två högerpopulistiska partierna först erhöll nationell representation, samt det senaste genomförda valet i länderna. Detta är ett fall av partipolitisk konkurrens och politisk strategi i förhållande till högerpopulistiska och invandringskritiska nischpartier. Syftet är av en probabilistisk karaktär då villkoren i ett möjligt samband inte är nödvändiga för ett specifikt utfall, utan snarare ökar sannolikheten för att det ska inträffa (Teorell & Svensson 2007, sid. 61 & 241). Ländernas senaste parlamentsval kommer nyttjas som de sista indikatorerna på huruvida det finns ett samband; då den beroende variabeln, det vill säga valframgångarna, fick olika utfall. Då Sverige och Danmark kan anses relativt jämförbara sett till bland annat geografi, historia och kultur blir en sådan undersökning intressant. En förhoppning är att ett samband skall uppenbaras mellan upp- och nedgångar i väljarstöd och hur respektive högerpopulistiskt parti har behandlats av sina partikollegor i de nationella parlamentet (Olsen m.fl, 2019). Därför anledningen lyder uppsatsens frågeställning som följer:

- Finns ett samband mellan Sverigedemokraternas och Dansk Folkepartis respektive valframgångar och hur mainstreampartierna i vardera land förhållit sig gentemot dessa nischpartier samt invandringsfrågan?

Frågan är av en förklarande karaktär då den söker kausalitet. Teorin, *modified spatial theory*, som vidare kommer presenteras under avsnitt två förutsätter en effektanalys. Mer specifikt är det alltså effekterna av mainstreampartiernas valda förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna respektive på Dansk Folkeparti och invandringsfrågan som ska undersökas. Den teoretiska generaliseringen ökar då man knyter an teorin till observationerna i de två fallen (Teorell & Svensson 2007, sid. 27 & 44). Trots att uppsatsen är en komparativ fallstudie finns det generaliserande ambitioner vad gäller sättet på vilket mainstreampartier behandlar och förhåller sig gentemot främst invandringskritiska nischpartier och deras profilfråga. Med vissa modifikationer är förhoppningen att studien ska kunna användas som inspirationskälla vad gäller liknande framtida, jämförande undersökningar.

1.1.1 Relevans för både vetenskap och allmänhet

Uppsatsens syfte är att testa en vedertagen statsvetenskaplig teori. Teorins inneboende förutsättningar, att undersöka hur mainstreampartier förhåller sig till nischpartiers profilfråga, och prediktioner kommer att tillämpas på verkliga fall vilket leder till att forskningen förs framåt. Detta resulterar i att det så kallade inomvetenskapliga kriteriet uppfylls. Ambitionen är att bidra till diskussionen om vad som får högerpopulistiska nischpartier att se ett ökat väljarstöd. Vidare gör uppsatsen anspråk på att utveckla sagda teori genom att se till huruvida utlåtanden från mainstreampartier om de högerpopulistiska partiernas har en inverkan på väljarstöd hos de sistnämnda. Detta bidrar ytterligare till det inomvetenskapliga kriteriet (Teorell & Svensson 2007, sid. 18 & 52). Det så kallade utomvetenskapliga kriteriet, det vill säga relevansen för allmänheten i stort, går att finna i åtminstone två led. Dels förekommer diskussioner om högerpopulism frekvent i media, varför allmänintresset kan antas vara relativt stort. Dels representerar partier som Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti sina väljare och kan genom sitt arbete påverka politiken antingen direkt eller indirekt. Detta i sig är något som gör ämnet relevant för gemene väljare (ibid. sid. 18).

1.2 Definitioner och operationalisering

Valet av metod har en betydande inverkan på uppsatsens resultat; detta är inte minst fallet när det gäller en intensiv studie som grundar sig i ett strategiskt urval. Eventuella variationer eller samband kan bero på en slumpmässighet eller på systematiska eller osystematiska fel, snarare än faktiska korrelationer. För att uppsatsen ska nå en hög grad av reliabilitet och validitet är definitionerna och operationaliseringen av fundamentala begrepp av stor vikt. I uppsatsen kan sådana begrepp vara mainstream- och nischpartier, samt invandringsfrågan. För att överbrygga problematiken med risk för mätfel i operationaliseringar kommer definitioner från tidigare forskning nyttjas (Teorell & Svensson 2007, sid. 280, 37 & 39).

Mainstreampartier definieras av professor Bonnie M. Meguid som de två dominerande partierna på det politiska spektrat, orienterade å ena sidan åt mitten-vänster och å andra sidan åt mitten-höger. I studien räknas Socialdemokraterna och Moderaterna som mainstreampartierna i Sverige och Socialdemokratiet och Konservativ Folkeparti i Danmark (Meguid 2005, s. 347-348, 352 & 358). I det danska fallet kan detta anses anmärkningsvärt då det högerorienterade Venstre oftast varit större än Konservativ Folkeparti genom historien och dessutom blivit det i varje val sedan 1994. Vidare är det Venstre som i en nutida kontext konkurrerat med Socialdemokratiet om regeringsmakten (Stubager et. al 2016, sid. 8). Av den anledningen kommer just Venstre att i den här uppsatsen operationaliseras som det mainstreamparti som är lokaliserat åt mitten-höger.

Också definitionen för *nischpartier* lånas från Meguid. Med nischpartier avses partier som skiljer sig från mainstreampartier i tre aspekter. Inledningsvis såtillvida att de inte lägger någon vikt vid traditionell klassbaserad politik. Istället för att rikta sitt fokus till ekonomiska ståndpunkter ägnar sig nischpartier åt frågor som tidigare fått ett relativt litet utrymme i den politiska debatten. Vidare går sällan de frågor som nischpartier framhåller att kategorisera till endera del av det traditionella politiska spektrat, varför nischpartierna tenderar att attrahera väljare från såväl vänster som höger. Till sist differentierar nischpartierna från övriga partier genom att anamma ståndpunkter i ett fåtal politiska frågor. Med tiden tenderar de att bredda sin politik, men uppfattas ofta fortfarande av väljarna som ett enfrågeparti. Meguid menar att

det finns tre sorters nischpartier: miljöpartier; etno-territoriella partier och högerpopulistiska partier. I Meguids artikel inordnas Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti under kategorin för högerpopulistiska partier, varför de går under samma benämning i denna uppsats (Meguid 2005, sid. 347-348).

Invandringsfrågan kommer avslutningsvis genomgående att användas som ett samlingsnamn för samtliga former av politiska frågor som har koppling till mottagandet av människor som flyttar till Sverige eller Danmark från utlandet. På danska används samlingsnamnet udlændingepolitik – utlänningspolitik. Utifrån vad som täcks in under avsnitten i de danska partiernas partiprogram tycks begreppet innefatta asyl- och flyktingpolitik, samt frågor som berör uppehållstillstånd eller integrationen. Det som främst utgör grunden i denna uppsats är synen av partierna på mottagande av invandrare. Hur de avser att integrera de människor som mottas i Sverige eller Danmark är av ett mindre intresse, även om de olika frågorna stundom – likt i den danska definitionen udlændingepolitik – överlappar varandra (ibid. 353).

1.3 Avgränsningar

Vid sökandet efter ett samband kommer tidsperspektivet för Sverigedemokraterna vara valen 2010 och 2018 och för Dansk Folkeparti valen 1998 och 2019. Således kommer materialet utgöras av valmanifest och partiprogram från sagda tidsperiod. Detta eftersom uppsatsen omfattning inte tillåter en analys av samtliga val i de två länderna från det att partierna fick nationell representation, till det senaste valet. Korta noteringar i enskilda val däremellan kan dock förekomma. Beträffande sökandet efter ett samband vad gäller mainstreampartiernas uttalanden gentemot Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti, och deras valframgångar i de avsedda valen kommer politiska tal och uttalanden i tidningar att nyttjas. I huvudsak kommer det gälla partiledarens uttalanden, då dessa får betraktas som partiernas främsta representanter. Tidningsartiklarna har valts i mån av tillgänglighet. Dessutom har olika rikstäckande tidningar valts för båda länderna för att undvika risken att artiklarna färgats av en eventuell politisk riktning hos tidningen. Sammantaget, sett till den så kallade abstraktionsstegen, kan detta uppfattas som en lagom omfattning för vad som bör täckas in under en kandidatuppsats (Teorell & Svensson 2007, sid. 46).

2. Teori och tidigare forskning

För att besvara frågeställningen och analysera det material som inhämtas kommer uppsatsen att nyttja professor Bonnie M. Meguids *modified spatial theory* – som kommer att gå under sitt engelska namn i brist på en tillfredsställande svensk översättning. I artikeln “Competition Between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy and Niche Party Success” ser författaren till hur ställningstagandet i de avsedda nischpartiernas profilfråga av mainstreampartier i västeuropeiska länder har förändrats över tid, för att sedan analysera dess effekt på valresultatet hos nischpartierna.

2.1 Modified spatial theory

Traditionellt har skillnader i framgångar för olika nischpartier förklarats genom institutionella eller sociologiska aspekter. Regeringstyper, statsstrukturer, valregler, socioekonomiska förhållanden och värdenormer i samhället kan alla påverka nya partiers utveckling. Även om dessa förklaringar kan besitta viss bärande kraft när det kommer till nygrundade partier, förklarar de inte förändringar i valstöd över tid. De traditionella teorierna bortser från två avgörande faktorer: dels att partier kan anpassa sig till de sammanhang de verkar inom, och dels den inverkan som andra partiers förhållningssätt gentemot ett nischparti kan ha på samma partis framgångar (Meguid 2005, sid. 347-348).

Under 1950-talet formulerade ekonomen Anthony Downs en teori som kom att bli känd under namnet *spatial theory* och som byggde på partier och väljarbeteenden. Teorin säger att rationella partier väljer en position i en given fråga för att minimera avståndet mellan sig själva och väljaren, för att därigenom attrahera så många väljare som möjligt. Downs teori skulle komma att ligga till grunden för flera omfattande teoretiska arbeten beträffande inträdet av, interaktionen mellan och sedermera framgången för partier. Enligt ramverket ställs partier inför två möjliga alternativ: antingen rör man sig mot eller från en politisk motståndare i ett givet politiskt sammanhang. Genom att röra sig närmare, alltså nyttja en tillmötesgående strategi i frågan, försöker partiet typiskt locka över väljare från motståndaren.

Om partiet istället väljer att flytta sig från motståndaren, presentera sig som en motsats, tvingas väljarna att fatta ett beslut mellan partierna (ibid. sid. 348).

Problemet med Downs *spatial theory* är att den inte tar hänsyn till att samtliga partier i ett sammanhang väljer att konkurrera olika starkt i olika frågor. Partier kan försöka påverka hur viktig en politisk fråga uppfattas av allmänheten. Detta problem försöker Meguid lösa genom att inkludera *issue-salience* och *issue-ownership* i sin *modified spatial theory* när hon ser till två mainstreampartier i respektive land i västeuropa och deras valda positionering i frågor som rör antingen anti-immigration eller miljöpolitik. *Issue-salience* är en engelsk term för att beskriva hur viktig en fråga uppfattas av väljarna vid ett givet tillfälle. Meguid menar att nischpartier kan manipulera hur viktig deras profilfråga uppfattas av väljarna, vilket leder till att nischpartiets anspråk på frågan ökar.

Issue-ownership beskriver hur nischpartierna kan betraktas som ”ägare” för den fråga de talar om mest; i miljöpartiers fall är frågan miljö och klimat och när det gäller högerpopulistiska partier är det ofta invandringsfrågan. Således ställs de etablerade partierna inför flera val när de konfronteras med ett nytt nischparti. Genom att aktivt välja att inte ta ställning i nischpartiets profilfråga sänder mainstreampartiet signaler till väljarna att frågan saknar relevans – de intar en avvisande hållning. Omvänt kan etablerade partier välja att konkurrera med nischpartiet i den avsedda frågan. Antingen kan de välja att tillmötesgå nischpartiet, eller att ställa sig i ett motsatsförhållande. Enligt Meguids empiri underminerar den tillmötesgående strategin nischpartiets unika drag samtidigt som väljarna tvingas bestämma vilket av partierna de föredrar, och genom att etablera sig som motsatsen påvisar mainstreampartiet en problematik med nischpartiets förhållningssätt. Oavsett inställning signalerar det etablerade partiet härigenom frågans legitimitet (Meguid 2005, sid. 348-349). Beroende på hur de etablerade partierna agerar gentemot nischpartiet och dess profilfråga kommer det att påverka dess valstöd, liksom hur det illustreras i nedanstående tabeller:

Tabell 1: Förväntade effekter av mainstreampartiersstrategier på nischpartiers väljarstöd i isolering (Meguid 2005, sid. 350)

<u>Strategier</u>	<u>Mekanismer</u>			Valstöd för nischparti
	Issue salience	Issue position	Issue ownership	
Avvisande	Minskar	Oförändrat	Ingen effekt	Minskar
Tillmötesgående	Ökar	Konvergerar	Flyttas till mainstreamparti	Minskar
Motsats	Ökar	Divergerar	Ökar nischpartiets anspråk	Ökar

Tabell 2: Förväntade effekter av mainstreampartiers strategiska kombinationer på nischpartiers valframgångar (Meguid 2005, sid. 350)

<u>Mainstreamparti A</u>	<u>Mainstreamparti B</u>		
	Avvisande	Tillmötesgående	Motsats
Avvisande	Nischparti förlorar röster	Nischparti förlorar röster	Nischparti vinner röster
Tillmötesgående	Nischparti förlorar röster	Nischparti förlorar röster	Om T>M, Nischparti förlorar röster Om M>T, Nischparti vinner röster
Motsats	Nischparti vinner röster	Om T>M: Nischparti förlorar röster Om M>T: Nischparti vinner röster	Nischparti vinner röster

Som nämndes under avsnitt 1.1.1 har uppsatsen en teoriutvecklande ambition. Likt hur Meguid i sin artikel riktar kritik mot Downs *spatial theory* om att den inte värderar *issue-salience* och *issue-ownership* kan en liknande kritik formuleras till *modified spatial theory*. Då teorin enbart undersöker mainstreampartiernas förhållningssätt gentemot nischpartiets profilfråga, förbises dimensionen av hur mainstreampartierna förhåller sig till nischpartierna. Även om mainstreampartierna nyttjar en tillmötesgående strategi i profilfråga, kan de förhålla sig starkt negativt, eller i motsats till partiet i sig. Genom att formulera sig tillmötesgående i en fråga som nischpartierna uppfattas som ”ägaren” av – issue-ownership –

och som de således kommit att bli närmast synonyma med, men negativt om nischpartiet i sig, skickas blandade signaler till väljarna. Att utläsa om mainstreampartierna använder sig av en tillmötesgående- eller motsatsstrategi blir komplicerat. Av den anledningen ska också mainstreampartiernas uttalanden om nischpartierna värderas under avsnitt 4.2. Avslutningsvis kommer uppsatsen alltså dessutom att se till huruvida *modified spatial theory* också kan nyttjas över tid och inte bara just när nischpartierna uppkommit.

3. Metod och material

Uppsatsen är en teoriprovande – och alltså till viss del teoriutvecklande – och komparativ fallstudie där valframgångarna för två högerpopulistiska partier i två Skandinaviska länder jämförs med varandra för att söka ett samband. Uppsatsen kommer till viss del använda sig av en hypotetisk-deduktiv metod – detta då frågeställningen grundar sig i en hypotes om att det ska finnas ett faktiskt samband mellan mainstreampartiers förhållningssätt gentemot nischpartier och de sistnämndas valframgångar under en given tidsperiod (Teorell & Svensson 2007, sid. 49-50). Inledningsvis upprättas en prediktion om hur det finns ett samband varefter validiteten hos hypotesen testas mot erfarenhet om hur världen är beskaffad (Hollis 2002, sid. 62 & 64). Uppsatsens upplägg och dess genomförande presenteras vidare nedan, tillsammans med motiveringar och resonemang till valda tillvägagångssätt.

3.1 Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti

Då uppsatsen är en jämförande studie mellan två länder och två högerpopulistiska nischpartiers respektive valframgångar använder den sig av en intensiv forskningsstrategi snarare än en extensiv. Urvalet kan vidare klassas som strategiskt (Teorell & Svensson 2007, sid. 267 & 84). För att uppnå hög validitet krävs att det är två fall som tjänar uppsatsens syfte. Anledningarna till att just Sverige och Danmark, samt Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti, valdes som fall grundar sig främst i ländernas och sedermera partiernas likheter. För att illustrera dessa har John Stuart Mills ”method of difference” tillämpats, genom vilken man väljer två fall som är lika vad gäller de oberoende variablerna, men olika beträffande den beroende variabeln. Således kan ett sökande efter vilken oberoende variabel som blir den avgörande för utfallet på den beroende genomföras (ibid. sid. 225-226). Den oberoende variabeln som anses avgörande är markerad i kursivt i tabellerna nedan. Hur dessa likheter och skillnader i ”method of difference” kan se ut presenteras i följande två scheman, där det första påvisar likheterna och skillnaderna mellan Sverige och Danmark och det andra mellan Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti:

Tabell 3: Method of difference, likheter mellan Sverige och Danmark

SVERIGE	DANMARK
<p style="text-align: center;"><u>X</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Skandinaviskt land • Proportionellt valsystem <ul style="list-style-type: none"> • Parlamentarism • <i>Olika politisk historia</i> 	<p style="text-align: center;"><u>X</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Skandinaviskt land • Proportionellt valsystem <ul style="list-style-type: none"> • Parlamentarism • <i>Olika politisk historia</i>
<p style="text-align: center;"><u>Y</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sverigedemokraterna 	<p style="text-align: center;"><u>Y</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dansk Folkeparti

X = Oberoende variabel

Y = Beroende variabel

Tabell 4: Method of difference, likheter mellan Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti

SVERIGEDEMOKRATERNA	DANSK FOLKEPARTI
<p style="text-align: center;"><u>X</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Skandinaviskt • Proportionella valsystem i landet <ul style="list-style-type: none"> • Invandringskritiska • <i>Sättet på vilket partiet och invandringsfrågan behandlats av mainstreampartierna (?)</i> 	<p style="text-align: center;"><u>X</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Skandinaviskt • Proportionella valsystem i landet <ul style="list-style-type: none"> • Invandringskritiska • <i>Sättet på vilket partiet och invandringsfrågan behandlats av mainstreampartierna (?)</i>
<p style="text-align: center;"><u>Y</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ökade avsevärt i det senaste valet 	<p style="text-align: center;"><u>Y</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Minskade avsevärt i det senaste valet

X = Oberoende variabel

Y = Beroende variabel

I tabell 3 markeras *olika politisk historia* som anledningen till att Sverigedemokraterna skapades i Sverige och Dansk Folkeparti i Danmark. Varför och när de två partierna bildades, hur de utvecklades och vid vilken tid de kom in i respektive lands parlament kan anses bero på en rad omständigheter i bägge av ländernas politiska historia – som storleken på flyktingmottagande över tid eller missnöje från väljarna gentemot de traditionella partierna. I tabell 4 anges *sättet på vilket partiet och invandringsfrågan behandlats av mainstreampartierna* som en möjlig avgörande oberoende variabel. Detta har formulerats som en hypotes, vilken uppsatsen har som syfte att undersöka – huruvida sättet på vilket

partierna och deras profilfråga behandlats av mainstreampartierna i bägge av staterna kan ha påverkat deras väljarstöd i de senaste två valen.

Att välja fall utifrån den beroende variabeln är inte utan problem. Å ena sidan kan urvalet i en studie som baseras på den beroende variabeln leda till en självuppfyllande profetia där författaren enbart bekräftar sina på förhand konstruerade hypoteser (Geddes 1990). Å andra sidan kan inte den information som en författare redan besitter gällande ett särskilt fall raderas. Då den så kallade ”method of difference”, som förutsätter att det finns en variation i den beroende variabeln, nyttjas i uppsatsen går det inte heller att frångå faktumet att dess värde blir av en central betydelse (Teorell & Svensson 2007, sid. 224-225, 242 & 245-246).

Alla länder skiljer sig onekligen åt, vilket vidare leder till att partierna därinom är olika. Politisk tradition, kultur och historia är alla aspekter som varierar från stat till stat. Skillnaden kan dock vara olika stor. Sverige har under de senaste decennierna tagit emot fler asylsökande i relation till befolkningens mängd jämfört med Danmark, samtidigt som Dansk Folkeparti haft representation i det danska parlamentet längre än Sverigedemokraterna haft detsamma i den svenska riksdagen (Nationalencyklopedin 2019a). Detta till trots bedöms de vara mer jämförbara än andra alternativ (Nationalencyklopedin 2019c). Exempelvis hade United Kingdom Independence Party, UKIP, kunnat väljas då också de förlorade stora andelar av rösterna i det senaste valet. Med tanke på de stora skillnaderna i de politiska systemen och den politiska traditionen i Sverige och i Storbritannien valdes UKIP bort till fördel för Dansk Folkeparti (Nationalencyklopedin 2019b).

En ytterligare anledning till att Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti bedöms som likvärdiga partier är att de själva beskrivit varandra som nära besläktade. När väljarundersökningarna inför det danska valet under sommaren 2019 indikerade att Dansk Folkeparti skulle förlora stora delar av sitt väljarstöd försökte Sverigedemokraterna att hjälpa till. I ett öppet brev undertecknat partiledare Jimmie Åkesson uppmanades danskarna att rösta på Dansk Folkeparti. Brevet välkomnades av representanter av Dansk Folkeparti. Søren Espersen, utrikespolitisk talesperson för Dansk Folkeparti, kallade Sverigedemokraterna för deras ”systerparti” (Magnusson 2019).

En aspekt som tyder på en viktig olikhet mellan Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti är att de senare är sprungna ur ett annat parti som varit representerat i det danska parlamentet Folketinget sedan 1973 – Fremskridtspartiet. Partiet var småborgerligt och riktade särskilt sin koncentration till frågor rörande skattepolitik. En splittring ledde år 1995 till bildandet av Dansk Folkeparti. Det nya partiet intog en mer nationalistisk hållning och prioriterade särskilt flykting- och invandringsfrågan inom vilken man förespråkade en strikt hållning (Nationalencyklopedin 2019a). Sverigedemokraterna å sin sida har som tidigare nämnts blott varit representerade i riksdagen i sedan 2010, även om partiet bildades 1988. Vid grundandet hade Sverigedemokraterna rötter i nynazismen och andra rasistiska rörelser (Nationalencyklopedin 2019d). Med fördel för uppsatsen skall dels skillnaderna i hur länge respektive parti innehaft nationell representation, samt deras respektive historia tas i beaktande.

Det finns, på grund av rötterna i nynazism och rasism, fog för påståenden som menar att Sverigedemokraterna besitter ett politiskt bagage som i en liberal demokrati kan anses mer problematiskt än detsamma hos Dansk Folkeparti. Värt att poängtera här är dock att syftet med uppsatsen inte är att fastslå av vilken anledning mainstreampartierna i respektive land har valt att förhålla sig till sitt radikala och högerpopulistiska nischparti. Att lokalisera motiven är alltså inte ändamålet. Istället ska uppsatsen undersöka om mainstreampartierna i Sverige respektive Danmark agerat olika gentemot Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti och huruvida detta, i förekommande fall, kan förklara skillnaderna i valstöd under främst de senaste parlamentsvalen i de båda länderna.

3.2 Applicering på materialet

Meguid använder sig av databasen Comparative Manifestos Project, CMP, för att undersöka mainstreampartiernas ställningstagande i invandringsfrågan då nischpartiet växt fram och huruvida det går att urskilja ett samband mellan förhållningssättet och nischpartiets framgång (Meguid 2005). I uppsatsen ska ett liknande tillvägagångssätt användas, med skillnaden att valmanifest och partiprogram från de avsedda partierna kommer att användas direkt, snarare än genom databasen CMP – då CMP inte besitter data för hela den avsedda tidsperioden. Värt

att notera är att partiprogrammen sträcker sig över olika lång tid och att de svenska valmanifesten till stor del baseras på partiprogrammen, som oftast är betydligt mer omfattande. En ytterligare notering är att svenska Moderaterna ingick i Alliansen, som gav ut gemensamma publikationer, under den avsedda tidsperioden, varför inte bara partiets egna partiprogram och valmanifest kommer att användas. Vad gäller de danska partierna använder inte dessa valmanifest i samma utsträckning som de svenska. Istället är partiprogrammen mer omfattande, samtidigt som mindre idéprogram om särskilda politikområden publiceras inför valen. Ofta sträcker sig partiprogrammen över längre tid än de svenska, varför en eventuell förändring i ställningstagandet i en fråga kan ha ändrats med tiden utan att förändringen framgår av partiprogrammen.

För att analysera vad respektive parti i Sverige och Danmark har skrivit i sitt valmanifest och huruvida tonen ändrats i invandringsfrågan över tid kommer en kvalitativ textanalys att användas. En kvalitativ textanalys brukas för att identifiera uttryckta idéer av olika avsändare (Widén 2009, sid. 138). Materialet som inhämtats kommer inte analyseras utifrån dolda budskap, utan snarare från hur texten och uttalandena torde uppfattas av väljarna – i enlighet med undersökningens syfte. Således fordras inga analysverktyg för att söka möjliga undertoner. Genomförandet måste vara replikerbart för att öka studiens reliabilitet. Med det i åtanke förekommer citat från det inhämtade materialet för att påvisa vad eventuella tolkningar baseras på (Krippendorff 2013, sid. 24 & 267-268). De flesta av de svenska partiprogrammen finns på Svensk Nationell Datatjänst (SND). Webbplatsen möjliggör ordsök i publikationerna varför det bli möjligt att finna avsnitt relaterade till invandringsfrågan – invandring, flykting, asyl, migration. De flesta av de danska partiprogrammen finns sparade på Det Kongelige Bibliotek. Där är dock partiprogrammen sparade som bilder, varför ordsök inte kan genomföras som i de svenska. Det funna materialet kommer sedan att prövas mot Meguids tabell med partistrategier och utfall hos nischpartierna, vilket utgör den teoriprovande delen av arbetet.

Beträffande de teoriutvecklande aspekterna kommer en kvalitativ textanalys, närmare bestämt en innehållsanalys, att nyttjas också här. Utlåtanden i tal och tidningsartiklar från mainstreampartierna och deras representanter kommer analyseras för att försöka urskilja huruvida uttryckta förhållningssätt ändrats över tid gentemot vardera lands högerpopulistiska

nischparti. Detta ska nyttjas som en vidareutveckling av *modified spatial theory* för att undersöka huruvida uttalanden kan vara en alternativ förklaring till varför Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti fick olika valresultat i de senaste valen. Empirin kommer sedan att tolkas och testas mot *modified spatial theory* och de partipolitiska strategier den påvisar. En hermeneutisk – studiet av förståelse och hur förståelse uppnås – ansats kommer att nyttjas med målet att tolka och förklara vad en särskild text förmedlar (Teorell & Svensson 2007, sid. 264 & 99).

4. Nordliga grannar

Nedan följer två övergripande avsnitt. I det första kommer resultat relaterade till undersökningen om invandringsfrågan, där mainstreampartiernas strategier kommer att undersökas i relation till nischpartiernas valframgångar, presenteras. I det andra skall sedan en liknande undersökning genomföras, men istället inriktas till hur mainstreampartierna väljer att förhålla sig till nischpartierna snarare än till deras profilfråga.

4.1 Invandringsfrågan

I detta avsnitt kommer resultaten som inhämtats från partiprogrammen av mainstreampartierna i Sverige och Danmark att redovisas. Ord och stycken som är relaterade till invandringsfrågan kommer att presenteras, varefter resultaten sammantaget kommer att bedömas utifrån de olika partipolitiska strategierna i *modified spatial theory*, som presenteras i tabellerna 1 och 2. Syftet är att undersöka huruvida det finns ett samband mellan mainstreampartiernas strategi vid de två tidpunkterna och om valstödet för nischpartierna har följt därefter.

4.1.1 Sverige

Invandringen var enligt den svenska befolkningen den andra viktigaste frågan inför riksdagsvalet 2018 (Novus 2019). Inför valet 2010 hamnade frågan på trettonde plats enligt en undersökning av samma mätinstitut (TT 2016). Onekligen har uppfattningen av allmänheten i frågan ändrats. Traditionellt har det rått närmast konsensus mellan de svenska riksdagspartierna gällande invandringsfrågan (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, sid. 624-625). Också i valet 2010, då Sverigedemokraterna översteg fyraprocentsspärren till riksdagen fanns liknande tendenser. I Socialdemokraternas partiprogram från 2001 – vars giltighetstid sträckte sig till det nya partiprogrammet antogs 2013 – nämns ordet 'invandring' inte alls. Däremot nämns 'flyktingpolitik' i följande sammanhang: "Flyktingpolitiken ska garantera skydd för alla som flyr undan förföljelse, krig eller miljökatastrofer. Alla som söker

skydd mot detta inom EU ska garanteras likvärdig behandling enligt solidaritetens och humanitetens principer.” (Socialdemokraterna 2001, sid. 29). I valmanifestet inför valet 2010 nämns inget som kan anses ge riktlinjer i partiets förhållningssätt för invandringsfrågan (Socialdemokraterna 2010).

I Moderaternas idéprogram från 2001 nämns ’flyktingar’ i sammanhanget: ”Att ta emot flyktingar är en fråga om att bry sig om, att ställa upp, och att visa barmhärtighet.” (Moderaterna 2001, sid. 24). Moderaterna ingick från 2006 i Allians för Sverige, eller Alliansen, tillsammans med Centerpartiet, Folkpartiet – numera Liberalerna – och Kristdemokraterna. I Alliansens gemensamma valmanifest, som gavs ut inför valet 2010, nämns orden ’invandring’ och ’invandrare’ sammantaget fyra gånger, ofta med positiva konnotationer. Ett citat som kan anses påvisa en välkomnande invandringspolitik är följande: ”Alliansen anser att Sverige ska ha en human, rättssäker och ordnad migrationspolitik. Sverige ska vara en fristad för människor som flyr undan förföljelse och förtryck.” (Alliansen 2010, sid. 31). Huruvida anledningen till att invandringsfrågan ges ett relativt litet utrymme i partiprogrammen och valmanifesten beror på att partierna aktivt valt att undvika den eller på att frågan av allmänheten anses vara den blott trettonde viktigaste frågan kan vara problematiskt att nå en slutsats kring. Möjligen uppfattas frågan mindre viktig av allmänheten då partierna avvisat den. Slutledningen når en sorts hönan-eller-ägget-problematik.

Sett till tabellerna under avsnitt 2.1 uppkommer två olika scenarier baserat på hur man ska tolka partiernas respektive förhållningssätt till invandringsfrågan. Om ett antagande blir att såväl Socialdemokraterna som Moderaterna aktivt valt att undvika att adressera invandringsfrågan – genom att anta en avvisande strategi – torde uppfattningen om hur viktig frågan är, dess *issue-salience*, minska och så också valstödet för nischpartiet, Sverigedemokraterna. Bevisligen blev det inte så. En möjlig förklaring kan vara att antingen ett eller båda partiernas ståndpunkter uppfattades, trots att de inte gav mycket utrymme till frågan, som i motsats till Sverigedemokraternas. Medan de få meningar som faktiskt nämner invandringen i Socialdemokraternas och Moderaternas respektive idéprogram kan tolkas vara åtminstone delvis positiva till invandring, kan motsatsen sägas om Sverigedemokraternas. I partiets principprogram från 2005 nämns olika böjningar av ordet ’invandring’ nio gånger och ’medborgarskap’ tio gånger. Samtidigt förekommer meningar relaterade till

invandringsfrågan som inte lämnar utrymme till tolkning för partiets ställningstagande i frågan. ”Sammanfattningsvis kan sägas att de allvarligaste hoten mot den nationalistiska principen är invandring, överstatlighet och imperialism.” (Sverigedemokraterna 2005, sid. 6). I Socialdemokraternas och Moderaternas program från 2001 finns ’medborgarskap’ med sammanlagt en gång (Socialdemokraterna 2001, sid. 8). Då de två mainstreampartierna inte helt ignorerade frågan i sina respektive program, även om den nämns i en begränsad omfattning, och då formulerat på ett sätt som kan tolkas i motsats till Sverigedemokraterna, kan också effekten på partiets valframgång ha blivit därefter. Enligt både tabell 1 och 2 skulle detta resultera i att frågans relevans, *issue ownership* och valstöd ökar till fördel för Sverigedemokraterna, vilket skulle kunna hävdas också blev fallet.

I Socialdemokraternas partiprogram från 2013 nämns fortfarande invandringsfrågan sällan, även om det är marginellt oftare än i det från 2001. Dock påvisar formuleringarna vad som kan tolkas som att partiet har intagit en klarare ställning i motsatsförhållande till Sverigedemokraterna. En formulering som tyder på detta är följande: ”Sverige ska erbjuda en trygg fristad åt människor som tvingas fly från förföljelse och våld. Vi vill ha en generös och reglerad invandring.” (Socialdemokraterna 2013, sid. 24). Samma går att urskilja i Moderaternas partiprogram från samma år. ”Sverige ska vara ett land präglad av en generös och human asylpolitik.” (Moderaterna 2013, sid. 11). I Alliansens gemensamma valmanifest inför valet 2014 skriver man: ”Alliansen ser det svenska flyktingmottagandet som en moralisk skyldighet, men också som en investering i framtiden” och ”[...] vi ska fortsatt vara ett land som tar ansvar för människor på flykt” (Alliansen 2014, sid. 50 & 116). Enligt tabell 1 skulle detta, som ett resultat av mainstreampartiernas motsatsställning, vidare öka Sverigedemokraternas anspråk på invandringsfrågan, som dessutom börjar anses viktigare av allmänheten – då *issue-salience* torde öka. Enligt både tabell 1 och 2 skulle detta också förklara varför Sverigedemokraternas valstöd ökade från 5,7 % vid riksdagsvalet 2010 till 12,86 % efter valet 2014 (Val.digital 2019).

Inför valet 2018 hade någonting förändrats. Även om ingendera av Socialdemokraterna eller Moderaterna hade givit ut något nytt partiprogram sedan 2013 formulerade man sig annorlunda i sina respektive valmanifest – Moderaterna gav ut ett eget inför detta valet, snarare än ett gemensamt med Alliansen. I Socialdemokraternas valmanifest nämns orden

'invandring', 'flykting', 'asyl' och 'nyanlända' sjutton gånger. Samtidigt har tongångarna ändrats något. Ett exempel är följande: "ska människor som beviljas asyl i Sverige direkt komma in i arbete och bli en del av samhället, så kan inte Sverige ta en oproportionerlig del av ansvaret för flyktingmottagandet." Ett annat exempel lyder som följer: "därför vill vi: [...] ge starkt stöd till UNHCR:s arbete att hjälpa flyktingar i konflikters närhet [...]" (Socialdemokraterna 2018, sid 16-17). I Moderaternas valmanifest kan en liknande trend skönjas. Orden 'invandring', 'flykting', 'medborgarskap' och 'asyl' förekommer sammantaget vid 38 tillfällen. Ett exempel är: "[...] att Sverige under lång tid måste ha en stram invandringspolitik, så att vi kan ta tag i de stora integrationsproblemen" och "migrationspolitiken måste utformas med hänsyn till det stora flyktingmottagande vi haft och de omfattande integrationsproblem vi har. Därför behöver Sverige ta emot färre asylsökande, och ha en permanent skärpt asyllagstiftning." (Moderaterna 2018, sid. 5 & 15).

För att återvända till tabellerna 1 och 2 återigen skulle detta alltså innebära att såväl Socialdemokraterna som Moderaterna valt att ändra strategier i invandringsfrågan – från en motsatsstrategi till att istället vara tillmötesgående. Enligt den första tabellen skulle detta innebära att frågan uppfattas som viktigare, att partierna rör sig närmare Sverigedemokraterna och att de var och en för sig skulle överta rollen som "ägare" av frågan. Samtidigt skulle detta leda till att Sverigedemokraterna förlorade röster, enligt både tabell 1 och 2. Detta till trots ökade, som bekant, Sverigedemokraternas valstöd (Val.digital 2019). Vad detta skulle kunna bero på är något som det kommer att diskuteras vidare nedan under avsnitt 4.2, men en möjlig förklaring är att *modified spatial theory* i grunden ser till nischpartier som är nykomlingar i ett politiskt samband. Av den anledningen kan man inte med samma träffsäkerhet implementera de tabeller som teorin grundar sig i på partier som varit nationellt representerade i flera år och som redan lyckats etablera sig som "ägaren" av en politisk fråga – i det här fallet invandringsfrågan. Då ges nischpartiet rätt i sitt ställningstagande, medan mainstreampartiet erkänner sig ha haft fel. Med avstamp i detta resonemang kommer teorin att kompletteras under avsnitt 4.2, efter att den testats också mot den danska politiken nedan.

4.1.2 Danmark

Dansk Folkeparti erhöjll nationell representation i sitt första val år 1998. Vid en jämförelse över hur viktig invandringsfrågan ansågs vara av danskarna inför valen 1998 och 2019 är det ingen avsevärd skillnad. Inför valet 1998 var det den näst viktigaste frågan efter välfärdsstaten ur ett generellt perspektiv, enligt en undersökning som sammanstälts av Aarhus Universitet. Värt att notera här är dock att ämnet är formulerat som 'flyktingar' och inte 'invandrare', vilket skulle kunna störa resultatet något. Dock förekommer inget annat ämne som skulle inkludera övrig migrationspolitik, varför kategorin åtminstone anses kunna utgöra en fingervisning för hur viktig frågan ansågs (Stubager et. al 2016, sid. 20). Valet 2019 såg inte helt olikt ut. I en undersökning genomförd av Norstat å tidningarna Altingets och Jyllands-Postens vägnar visade det sig att väljarna för de olika partierna ansåg 'utlänningspolitik' som den tredje viktigaste frågan efter hälsopolitik och miljö- och klimatpolitik (Holstein 2019). Vid en jämförelse mellan de två tidpunkterna tycks det alltså inte ha blivit någon större förändring i hur viktig frågan uppfattas vara. Sett över tid har det dock varierat. 'Flyktingfrågan' har pendlat från att anses vara näst viktigast, till viktigast, till femte mest viktiga inför valet 2012, för att sedan åter bli näst viktigast året 2015 (Stubager et. al 2016, sid. 20).

Enligt Det Kongelige Bibliotek tycks danska partier inte använda sig av valmanifest i samma utsträckning som svenska partier, utan snarare mer omfattande partiprogram, eller principprogram. I Socialdemokratiets Arbejdsprogram från 1996-2000 har man ägnat ett avsnitt åt "de nya danskarna". Främst handlar detta avsnitt om integrationen av invandrare i det danska samhället och på arbetsmarknaden. Det förekommer inga uttalade åsikter om man önskar bedriva en generös eller sträng invandringspolitik, men i ett senare avsnitt i programmet skriver man: "Vi ønsker att hjælpe flest muligt i rærområderne [...]. Spontane asylansøgere, som dukker op i Danmark, skal have deres sager behandlet så hurtigt, som retssikkerheden i et uafhængigt asylsystem gør det muligt" (Socialdemokratiet 1996, sid. 39-40 & 45). Vad gäller Venstre antogs ett nytt principprogram 1995, det senaste innan valet 1998. I detta lyder en av rubrikerna: "Flygtninge skal ikke gøres till indvandrere". I styckena som följer utvecklar man detta med att man anser, likt Socialdemokratiet, att flyktingar ska

hjälpas i så nära anslutning till sina hemländer som möjligt, men att de som trots det kommer till Danmark inte ska bli invandrare. Istället förblir målsättningen att flyktingarna ska återvända så snart omständigheterna bedöms nog goda. ”Flygtninge og krigsramte i Danmark skal ikke gøres til indvandrere, men meddeles midlertidig opholdstilladelse med henblik på tilbagevenden til hjemlandet, så snart forholdene tillader det” (Venstre 1995, sid. 10).

Med hänvisning till tabell 1 och 2 från *modified spatial theory* kan detta indikera att bägge av de två mainstreampartierna har valt en tillmötesgående strategi. Enligt tabell 1 ska alltså detta, för vart och ett av mainstreampartierna, leda till att frågan anses viktigare i opinionen – något som också blev fallet – samt att nischpartiet förlorar i väljarstöd. Tabell 2 indikerar också den att nischpartiet torde förlora väljarstöd. Detta är alltså något som däremot inte inträffade, då Dansk Folkeparti fick nationell representation med 7,4 % av rösterna i valet 1998 (Danmarkshistorien 2015). En alternativ tolkning av valmanifesten skulle kunna vara att då Socialdemokratiet inte använder sig av ett lika konkret språk i sitt principprogram, medan Venstre är tydligare med sin strängare hållning kan detta leda till att partiernas åsikter i frågan uppfattas olika. Exempelvis såtillvida att Socialdemokratiet valt en avvisande strategi, medan Venstre nyttjar en tillmötesgående. Också i detta fallet skulle Dansk Folkeparti förlora röster. En invändning skulle vara att partiet kunde fått än fler röster om Socialdemokratiet och Venstre inte hade valt ett stramare förhållningssätt i invandringsfrågan. En tredje notering är att både Socialdemokratiet och Venstre skrev sina partiprogram samma år eller året efter att Dansk Folkeparti hade bildats, varför de möjligen inte hade hunnit anpassa sin respektive strategi efter partiet. Detta skulle indikera att de två mainstreampartierna valt att inte reagera på Dansk Folkepartis bildande – en avvisande strategi. I sitt första principprogram skriver Dansk Folkeparti likt Venstre att: ”Flygtninge må ikke gøres til indvandrere”. Till skillnad från både Socialdemokratiet och Venstre talar man dock om en pågående massinvandring och hur det utgör ett hot mot Danmark som en fredlig välfärdsstat. ”Udlændingepolitikken er derfor af største vigtighed for hele befolkningen, hvorfor Dansk Folkeparti ønsker en folkeafstemning om spørgsmålet.” (Dansk Folkeparti 1997, sid. 6).

Venstres principprogram som gällde under både valet 2015 och 2019 antogs på partiets landsmöte 2006. I detta formulerar man sig ungefär som i sitt principprogram från 1995:

”Flygtninge og krigsramte skal ikke gøres til indvandrere men meddeles midlertidig opholdstilladelse med henblik på tilbagevenden til hjemlandet, så snart forholdene tillader det” (Venstre 2006, sid. 38). Innan valet 2015 använde Socialdemokratiet ett partiprogram från 2011. I detta partiprogram, likt det från 1996, talar man löst om vilken sorts invandringspolitik man ämnar föra. De enda gångerna orden ’flygtninge’ eller ’indvandringen’ förekommer är i kontext av integration (Socialdemokratiet 2011, sid. 12). Valet 2015 fick Dansk Folkeparti det historiskt höga stödet på 21,1 %, en ökning på 8,8 % från valet 2011. Ökningen kan bero på otaliga aspekter av den danska politiken, men sett ur *modified spatial theories* ramverk skulle en möjlig förklaring kunna vara att ingetdera av mainstreampartierna ändrat sitt förhållningssätt eller sin retorik gällande invandringsfrågan sedan 1998 då Dansk Folkeparti kom in i Folketinget, varför en tolkning kan bli att bägge partierna nyttjat en avvisande strategi. Detta skulle ändå gå mot prediktionen i *modified spatial theory*, då tabell 2 tydligt påvisar att ett sådant förhållningssätt skulle få Dansk Folkeparti att tvärtom förlora väljarstöd.

Inför valet 2019 använde som bekant Venstre fortfarande sitt principprogram från 2006, men Socialdemokratiet hade givit ut ett nytt. I detta hade man ägnat ett betydligt mer omfattande avsnitt åt invandringsfrågan. Främst behandlas, likt i de tidigare, integrationen, men det förekommer formuleringar om hur Danmark ska förhålla sig till flyktingar. ”De fleste flygtninge hjælpes bedst i nærområderne.” Man avslutar avsnittet med: ”Vores politik skal balancere ønsket om at hjælpe mennesker i nød med hensynet til sammenhængskraften og velfærden i Danmark. Vi kan ikke tage imod flere udlændinge, end det er muligt at integrere effektivt” (Socialdemokratiet 2017, sid. 21). Här skulle det gå att argumentera för att också Socialdemokratiet ställt sig i ett tillmötesgående-perspektiv i förhållande till Dansk Folkeparti, vilket enligt tabell 2 också skulle förklara varför Dansk Folkeparti efter valet förlorade mer än hälften av sitt väljarstöd (Nationalencyklopedin 2019a). Huruvida detta resultat tjänar som en nog tillfredsställande förklaring till varför Dansk Folkeparti förlorade röster, när det inför de tidigare undersökta valen inte blev samma utfall som man enligt teorin kunnat vänta sig, går givetvis att diskutera. Möjligen kan materialet vara för knapphändig för att tjäna som en tillräcklig indikator på sambandet i mainstreampartiernas beteende och sedermera väljarstöd. I avsnitt 4.2 kommer därför uttalanden av respektive mainstreampartis

främsta representanter angående respektive nischparti att användas som en komplettering för att undersöka om detta enligt teorin kan presentera en alternativ förklaring till sambandet.

4.1.3 Sammanställd analys

År 2015, under den så kallade flyktingkrisen, godkände Sverige flest antal asylansökningar i EU, sett till ländernas egen befolkningsstorlek. Per 100 000 invånare godkände Sverige 353,6 ansökningar, medan Danmark accepterade drygt hälften på 180,3 (Haglund 2016). Skillnaden i de två ländernas mottagande av asylsökande skulle kunna förklara varför invandringsfrågan gick från att vara den trettonde till den andra viktigaste i Sverige, medan den behöll en mindre fluktuerande ställning i Danmark. När Sverigedemokraterna 2010 översteg 4 %-spärren rådde vad som närmast kan beskrivas som en konsensus i riksdagen. Inledningsvis avvisade man invandringsfrågan löst, utan att mainstreampartierna formulerade någon ingående inställning. Med tiden bytte man dock strategi till ett motsatsförhållande gentemot Sverigedemokraterna. Enligt teorin skulle då nischpartiets stöd öka, vilket det också gjorde. Ytterligare senare, vid valet 2019, hade man bytt positionering igen till en mer tillmötesgående strategi. Detta torde ha fått Sverigedemokraterna att förlora stöd, men resultatet blev det motsatta. En möjlig förklaring är att man agerade i ett för sent skede, då Sverigedemokraterna hunnit få fäste. Att flytta sig från den ena sidan av spektrat, motsatsförhållande, till en tillmötesgående hållning kan ha uppfattats som att man gav Sverigedemokraterna rätt och således legitimerade dem.

Som bekant har sättet på vilket den danska befolkningen värderat invandringsfrågan ändrats marginellt över tid. Också partierna har bibehållit en någorlunda jämn positionering i frågan. Sett till Venstres två partiprogram formulerade de sig likvärdigt i bägge, något som indikerar en konsekvent inställning. Också Socialdemokratiet tycks ha haft en relativt jämn åsikt över åren, även om man gav frågan mer utrymme inför det senaste valet och var något tydligare i vad man ansåg. Sett till de två mainstreampartiernas agerande blir det problematiskt att förklara Dansk Folkepartis förändringar i valstöd utifrån *modified spatial theory*. Där teorin säger att nischpartiet torde förlora väljarstöd, ökar Dansk Folkeparti och tvärtom. Detta indikerar att det torde finnas en alternativ förklaring till det radikala högerpopulistiska

partiets upp- och nedgångar i väljaropinionen, något som kommer att undersökas vidare nedan.

4.2 Uttalanden om nischpartierna

Med de teroutvecklande ambitionerna i åtanke kommer *modified spatial theory* i detta avsnitt modifieras – ytterligare. Istället för att avse ställningstagande i invandringsfrågan kommer uttalanden av representanter för mainstreampartierna se till partiernas förhållningssätt gentemot respektive nischparti. Vad som tidigare avsåg en avvisande strategi gentemot invandringsfrågan kommer här att se till huruvida mainstreampartiernas representanter undviker att tala om nischpartierna. Den tillmötesgående strategin kommer att påvisa när mainstreampartierna förhåller sig välkomnande och positiva mot de avsedda nischpartierna. Motsatsstrategin slutligen visar när mainstreampartierna väljer att presentera sig som motsats till nischpartierna, eller gör uttalanden som indikerar att de inte har för avsikt att samarbeta eller samtala med dem.

4.2.1 Sverige

Under valkampanjens sista dagar 2010 reste Mona Sahlin, dåvarande partiledare för Socialdemokraterna, omkring i Sverige. När hon besökte Örebro sade hon i ett tal: ”Det finns inget mer skadligt för Sverige än om Sverigedemokraterna kommer in i riksdagen”. Uttalandet lämnar lite utrymme för tolkning (Buskas 2010). Ungefär ett år tidigare fick Sahlin frågor från en reporter om hur hon menade att hennes parti inte skulle undvika samarbete med Sverigedemokraterna. Hon svarade att hon skulle fortsätta ta debatten med samtliga partier, samtidigt som hon hänvisade till Danmark och Dansk Folkeparti som ett exempel: ”[...] jag tittar mycket på hur det har gått i Danmark, mitt parti gjorde stora misstag som medverkade till att det främlingsfientliga partiet i Danmark ökade.” Hon fortsätter med att vara tydlig med att Socialdemokraterna inte avser ge Sverigedemokraterna något politiskt inflytande (Karlsson & Holmén 2009). Sett till tabell 1, där Socialdemokraterna är ett isolerat mainstreamparti, finns goda argument för att Socialdemokraternas starka kritik mot Sverigedemokraterna kan tolkas som om de intar ett motsatsförhållande. Då Sahlin svarar på

frågor som uteslutande handlar om Sverigedemokraterna kan man inte tala om en avvisande strategi. Därför torde, liksom tabellen indikerar, valstödet för Sverigedemokraterna öka.

Månaderna efter valet 2014, då Stefan Löfven blivit Socialdemokraternas partiledare, författade statsministern ett debattartikel i Dagens Nyheter. I artikeln skrev han följande: ”Sverigedemokraterna är ett nyfascistiskt enfrågeparti som vare sig respekterar människors olikheter eller Sveriges demokratiska institutioner. I den situation som partiet försatt Sverige i krävs helt nya lösningar” (Löfven 2014). Det tycks alltså inte som om Socialdemokraterna ändrade inställning mot Sverigedemokraterna trots att de bytt partiledare. I valrörelsen 2018 sade Stefan Löfven under ett tal: ”[...] en sak tänker jag inte göra. Det är att ge makt åt Sverigedemokraterna” (Holmqvist 2018b). Senare skrev han i en ny debattartikel för Dagens Nyheter att: ”Vi socialdemokrater kommer inte att samarbeta med eller göra oss beroende av Sverigedemokraterna” (Löfven 2019). Sett till tabell 1 tycks ingenting ha förändrats i förhållande till valet 2010.

Moderaterna å sin sida har fluktuerat något mer i styrkan på kritiken mot Sverigedemokraterna. Inför valet 2010 sade Fredrik Reinfeldt, efter att en sverigedemokratisk politiker blivit överfallen: ”Jag tar avstånd från alla former av våld och hot. Men vill gärna påpeka att de som lever på att driva upp ett vi- och dom-tänkande och ett i grunden hatfullt sätt att se på relationer mellan människor inte ska bli förvånade om sådant händer” (Olsson 2010). Inför valet 2014 hade Reinfeldt inte ändrat åsikt. ”De för in hatet i svensk politik” och ”[...] vårt besked är: Ni ska inte få något inflytande”, sade Fredrik Reinfeldt under ett tal då han hänvisade till Sverigedemokraterna (TT 2013). Moderaterna hade en ny partiledare inför valet 2018 i förhållande till 2014 – Ulf Kristersson. Även om han möjligen inte använde lika starka ordalag som Fredrik Reinfeldt i sin retorik gentemot Sverigedemokraterna talade han utdömande om partiet: ”Mina värderingar är inte SD:s, jag kommer inte samarbeta, samtala, samverka, samregera med SD” (Holmqvist 2018a). Liksom Socialdemokraterna har Moderaterna ställt sig i ett motsatsförhållande till Sverigedemokraterna, vilket, enligt tabell 1, torde leda till att det sistnämnda partiets väljarstöd ökar. Samma resultat går att utläsa om man ser till tabell 2 där mainstreampartierna sammanfogas.

4.2.2 Danmark

I en intervju från 2017 av tidningen *Berlinske bads* Pia Kjærsgaard, inför sin 70-årsdag, minnas tillbaka på sin politiska karriär. Hon berättade då att Venstres partiledare mellan 1984-1998, Uffe Elleman-Jensen, hade "hånat" hennes ställningstagande i invandringsfrågan under åren. Hon berättade också om åren innan Dansk Folkeparti bildades och hon blev partiledare, då hon som medlem i Fremskridtspartiet reste ett förslag om en utredning i invandringspolitiken. Demonstrativt lämnade representanter för Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti och Det Radikale Venstre debatten (Ernlund, 2017). Den förre partiledarens minnesbilder är givetvis subjektiva, men kan mycket väl vara riktiga. Till skillnad från i Sverige och Sverigedemokraternas fall, tycks det dock svårare att finna källor i vilka övriga partier uttalar sig om Dansk Folkeparti och om invandringsfrågan i perioden av partiets bildande. Detta skulle visserligen också kunna bero på en avvisande strategi från mainstreampartierna, eller på att valrörelsen varade i knappt en månad från det att valet utlystes tills det hölls (Danmarkshistorien 2015). En annan möjlig förklaring är att källor i form av tidningsartiklar från 1995-1998 inte är lika välbevarade som de från 2006-2010. Här ska det dock påpekas att arkiv som också sparar artiklar från papperstidningar har konsulterats, med samma knapphändiga resultat.

Vid Dansk Folkepartis stämma 1999 föreslog partiledare Pia Kjærsgaard att om unga andra- eller tredje generationens invandrare vid upprepade tillfällen begår allvarliga brott ska inte bara gärningsmannen, utan hela dennes familj utvisas (Larsen 2003). Reaktionerna från övriga partier kom snabbt. Statsminister Poul Nyrup Rasmussens från Socialdemokratiet fällde i Folketingets öppningsdebatt ett uttalande som skulle komma att bli välkänt: "Derfor siger jeg til Dansk Folkeparti: Uanset, hvor mange anstrengelser, man gør sig - set med mine øjne – stuerene, det bliver I aldrig!" (Thomsen 2017). Statsministerns kommentarer till trots, men i enlighet med *modified spatial theory*, fortsatte Dansk Folkeparti att öka i väljarundersökningar. Enligt tabell 1 skulle denna motsatsställning av Socialdemokratiet mycket riktigt leda till att stödet för nischpartiet ökade. Dansk Folkepartis dåvarande vice ordförande Peter Skaarup förklarade ökningen med just statsministerns uttalande om att de aldrig skulle bli 'stuerene' – ungefär 'rumsrena' (Børsen 1999).

Kritik från Venstre gentemot Dansk Folkeparti tycks ha varit än mer ovanlig än från Socialdemokratiet. Istället ingick Venstre och Dansk Folkeparti ett politiskt samarbete. Den första borgerliga regeringen som tillträdde sedan Dansk Folkeparti hade erhållit representation kunde tillträda just tack vare stöd från Dansk Folkeparti. Som bekant från tidigare avsnitt var också inställningen från de båda partierna i invandringsfrågan relativt likvärdig. Om strategin inför valet 1998 hade varit den avvisande partiet hade denna varit fruktlös (Ringberg 2019). Om Pia Kjærsgaards minne att ha blivit ”hånad” av Venstres partiledare Uffe Elleman-Jensen stämmer skulle detta kunna indikera att man istället höll en motsatsstrategi, något som skulle förklara partiets ökning i väljarstödet – förutsatt att Elleman-Jensens ogillande syntes också för allmänheten.

Över 20 år hade passerat sedan Dansk Folkeparti fick representation i Folketinget när valet 2019 hölls. Under de två decennierna tycks också inställningen från Socialdemokratiets partiledare, som inför valet 2019 hette Mette Fredriksen, ha ändrats. Under ett tal på Socialdemokratiets kongress 2016 lämnade partiledaren en direkt hälsning till Dansk Folkeparti. Hon erkände att de två partierna var oeniga om mycket, men fortsatte sedan med: ”Alligevel er det lykkedes at skabe resultater sammen.” Därefter räknar Fredriksen upp olika reformer som man tillsammans lyckats driva igenom, eller stoppa i motstånd mot Venstre (Socialdemokratiet 2016). Samma syn på relationen mellan de båda partierna presenterades tidigare under 2016 av Jesper Nielsen, representant för Socialdemokratiet. Efter ett kontroversiellt uttalande från en lokal representant i Nyborg för Dansk Folkeparti sade han: ”Vi har et udmærket samarbejde med Dansk Folkeparti til dagligt, så jeg synes, det er helt ødelæggende, hvis formanden for lokalforeningen siger sådan noget truende” (Vestergaard, 2016).

Efter valet 2001 agerade alltså Dansk Folkeparti stödparti till regeringen som leddes av Venstre. Inte mycket tycks heller ha ändrats på den fronten. Inför valet 2011 sade Venstres partiledare Lars Løkke Rasmussen att han gick till val med ambitionen att skapa en regering med Venstre och Kristdemokraterne – inte med Dansk Folkeparti (Pedersen 2011). Att infoga mainstreampartiernas respektive förhållningssätt gentemot Dansk Folkeparti i *modified spatial theory* kan, som tidigare nämnts, vara problematiskt då den formulerades som sättet

att se på nischpartier som nyligen skapats. Som ett mått på förändring i politisk strategi kan den dock tjäna ett syfte, även om eventuella effekter möjligen inte stämmer efter att partiet hunnit etableras i mer än två decennier. Inför valet 2019 inställde sig Socialdemokratiet tillmötesgående till Dansk Folkeparti. Venstre, som regerat under flera mandatperioder med stöd av Dansk Folkeparti, behöll sin tillmötesgående strategi, även om man inte var beredd att sitta i regering tillsammans. Enligt tabell 2 skulle detta leda till att nischpartiet förlorar stöd, vilket det också gjorde efter 2019. Detta samband kan dock ifrågasättas av tidigare nämnda anledningar.

4.2.3 Sammanställd analys

Mottagandet av Sverigedemokraterna från mainstreampartierna i riksdagen, respektive Dansk Folkeparti i Folketinget tycks onekligen ha varit olika. Vari denna skillnad beror är troligen flera aspekter, däribland partiernas historia, längden på de inledande valrörelserna, traditionella politiska ställningstagande i olika frågor och storleken på mottagandet av invandrare i Sverige och Danmark. Enligt Jørgen Elklit, professor vid Aarhus universitet, har Dansk Folkeparti kommit att bli integrerat i det parlamentariska systemet liksom en solid grund som lett till att övriga partier ändrat sina åsikter i invandringsfrågan och rört sig så nära partiet att de nu kan samarbeta. I Sverige som kontrast betraktas Sverigedemokraterna som ett parti bestående av fascister och halvnazister, även om Elklit tror att det är en relativt liten andel som man med rimlighet kan tillskriva sådana åsikter. Enligt Elklit kan skillnaden i inställning till de två partierna bero på att man i Danmark har en större benägenhet att ”finna lösningar” än i Sverige, samtidigt som retoriken i Sverige är hårdare mellan partierna. Samtidigt har också Dansk Folkeparti varit samarbetsvilligt (Wedel 2019).

Sett till valen 2010 och 2018 i Sverige förutser tabellerna 1 och 2 Sverigedemokraternas ökade andel av väljarstödet. Såväl Socialdemokraterna som Moderaterna intar inför bägge valen ett motsatsförhållande gentemot Sverigedemokraterna, vilket indikerar att partiet torde vinna röster. I Danmark, inför valen 1998 och 2019, är resultaten inte lika tydliga. En möjlig förklaring är att bägge partierna inledningsvis intog avvisande strategier. När väl Dansk Folkeparti hade vunnit representation gjorde statsminister sitt uttalande om att de aldrig

skulle bli ”stuerene”, något som indikerar en motsatsstrategi. Då Venstre fortsatt inte uttalade sig positivt eller negativt i någon större utsträckning om det nya partiet, kan man enligt tabell 2 argumentera för att Socialdemokratiet ställde sig i motsatsförhållande, medan Venstre valde att behålla sin avvisande strategi. Detta skulle förklara Dansk Folkepartis fortsatta ökning valet 2001. Inför valet 2019 hade både Socialdemokratiet och Venstre intagit en tillmötesgående strategi gentemot Dansk Folkeparti, vilket skulle förklara varför de sistnämnda förlorade röster i valet – i enlighet med tabell 2.

En ytterligare indikator på att tabellerna som presenteras i *modified spatial theory* inte förklarar hela sanningen till nischpartiers, eller forna nischpartiers, valframgångar är att de inte fullt tycks stämma överens vid valet 2015. Dansk Folkeparti agerade som bekant stödparti till Venstre valen innan. Socialdemokratiet å sin sida samarbetar inte med Dansk Folkeparti i lika stor utsträckning, men partiledare Helle Thorning-Schmidt var ändå tydlig på Socialdemokratiets kongress 2014 med att hon avsåg samtala med samtliga partier i frågor som de delade åsikt. ”Dansk Folkeparti er et helt almindeligt parti, som et hvert andet parti i Danmark. [...] Det er et parti, vi samarbejder med, som vi gør med alle partier.” (Holstein & Øyen, 2014). Trots att bägge mainstreampartierna alltså tycktes inta en tillmötesgående strategi gentemot Dansk Folkeparti, såg de sig själva öka till sin högsta notering någonsin på 21,1 % i valet 2015 (Danmarkshistorien 2017). Detta kan indikera antingen att *modified spatial theory* inte kan användas på detta viset, eller att den fanns en annan förklaring till deras ovanligt stora ökning. En sådan förklaring skulle kunna vara flyktingkrisen som i huvudsak pågick i Mellanöstern och Europa vid tiden för valet.

5. Slutsatser

Syftet med uppsatsen var att söka ett samband mellan hur mainstreampartier i Sverige och Danmark har förhållit sig gentemot dels invandringsfrågan och dels Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti och de två nischpartiernas respektive valframgångar. För att undersöka sättet på vilket mainstreampartierna i Sverige och Danmark ställningstaganden i invandringsfrågan förändrats över tid användes *modified spatial theory*. I ett teoriprovande försök jämfördes den observerade strategin hos partierna och nischpartiets valframgångar. Därefter genomfördes ett teoriutvecklande försök för att se om det också fanns ett samband mellan valframgångarna hos Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti över tid, samt sättet på vilket mainstreampartierna förhöll sig till dem. Resultatet för de två undersökningarna blev att det fanns ett visst samband i bägge fallen, men inte tillräckligt för att kunna tjäna som ensam förklaring till nischpartiernas valframgångar.

Beträffande de svenska mainstreampartiernas syn på invandringsfrågan förändrades detta med tiden. Inför valet 2010 nämndes ord relaterade till invandring relativt sällan. Detta skulle kunna indikera att partierna valt en avvisande strategi för att minska *issue-salience* och *issue-ownership* hos Sverigedemokraterna. Så blev dock inte fallet, i motsats till vad tabellerna i *modified spatial theory* föreslår. En möjlig alternativ förklaring skulle kunna vara, baserat på det efterföljande avsnittet 4.2, att den avvisande strategin underminerades av mainstreampartiernas förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna. Medan man försökte minska relevansen för invandringsfrågan och därigenom också Sverigedemokraternas legitimitet, talade mainstreampartierna fortfarande i negativa ordalag om partiet. Således använde sig mainstreampartierna av en motsatsstrategi mot Sverigedemokraterna, vilket kan ha underminerat den avvisande strategin mot invandringsfrågan. Detta skulle möjligen ha kunnat tolkas av väljarna som att man ogillade Sverigedemokraterna just på grund av deras, för tiden, säregna syn på invandringsfrågan, något som fick det att verka som om mainstreampartierna ställde sig i ett motsatsförhållande också inom den frågan. Därför ökade väljarstödet för partiet och Sverigedemokraterna fick representation i riksdagen. Valet 2018 såg något annorlunda ut. Såväl Socialdemokraterna som Moderaterna hade båda givit mer utrymme till invandringsrelaterade frågor i sina respektive partipublikationer, samt anammat

ett striktare förhållningssätt i frågan. Frågan hade alltså tillskrivits och erkänts en större vikt än inför valet 2010. Vad gällde synen på Sverigedemokraterna hade dock inte mycket förändrats. Såväl Socialdemokraterna som Moderaterna uttryckte sig återigen i relativt starkt kritiska ordalag när de talade om Sverigedemokraterna – även om de förstnämnda var särskilt negativa.

I Danmark var det annorlunda. Bägge mainstreampartier – Socialdemokratiet och Venstre – ägnade några avsnitt i sina respektive partiprogram åt invandringsfrågan. Med svenska mått mätt uttryckte de sig också relativt strängt i frågan, då inget av partierna förespråkade något större mottagande av invandrare. Detta skulle kunna tolkas på två sätt: antingen som en tillmötesgående strategi från bägge partierna, eller som en tillmötesgående av Venstre och avvisande av Socialdemokratiet. Oavsett strategi skulle detta, enligt tabellerna 1 och 2, resultera i att Dansk Folkeparti förlorade röster, vilket kan anses inte blev fallet då partiet erhöll representation i Folketinget efter samma val. Värt att notera här är dock att både Socialdemokratiets och Venstres partiprogram författades samma år eller året innan Dansk Folkeparti bildades, varför man möjligen inte tog partiet i beaktande vid formuleringarna. Med perspektivet hur mainstreampartierna behandlade Dansk Folkeparti istället går det dock att finna en tydligare förklaring. Dåvarande partiledare Kjærsgaard vittnade om hur övriga partier lämnade debatten då hon föreslog en utredning i invandringsfrågan. Vidare kan statsminister Rasmussens ”stuerene”-kommentar utgöra en indikator på att övriga inte betraktade Dansk Folkeparti som ett vanligt parti. Sett till *modified spatial theory* kan detta betraktas som en strategi av motsatsnaturen och skulle därför förklara varför partiet erhöll representation i Folketinget. Senare, inför valet 2019 hade dock synen från övriga partier ändrats gentemot Dansk Folkeparti. Partiet hade agerat som stöd till flera regeringar ledda av Venstre, samtidigt som Socialdemokratiet tydligt förkunnade att man avsåg samarbeta med alla partier. Samtidigt hade, främst Socialdemokratiet, gjort sitt ställningstagande i invandringsfrågan tydligare och mer strikt. Således skulle man kunna argumentera för att man både i invandringsfrågan och i förhållningssättet gentemot Dansk Folkeparti intagit en tillmötesgående strategi, något som skulle kunna utgöra åtminstone en delförklaring till att partiet förlorade stöd valet 2019.

Sverigedemokraterna har alltså alltsedan de kom in i riksdagen tillskrivits en paria-status av övriga partier. Dansk Folkeparti å sin sida accepterades relativt snabbt som en del av det parlamentariska systemet. Vari anledningen till att de radikala och högerpopulistiska partierna behandlats olika av mainstreampartierna i respektive land kan finnas är många. Att fastställa motivet bakom valet av vardera strategi är inte målet med denna uppsatsen. Även om det tycks finnas visst samband mellan valframgångarna och hur invandringsfrågan respektive nischpartierna behandlas kan det givetvis finnas andra förklaringar till förändringarna i deras respektive valframgångar. Som ett exempel skulle Dansk Folkepartis tillbakagång i det senaste valet likväl kunna förklaras med att flyktingskrisen inte längre är lika akut, varför partiet gick tillbaka från sitt historiskt höga stöd till något som mer överensstämmer med vad de tidigare erhållit. Att sia om framtiden är sällan tacksamt, men möjligen skulle uppsatsen och jämförelsen mellan Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti kunna erbjuda en viss inblick i vad som skulle kunna ske i en framtid då de förstnämnda förändrar sin politik till att mer efterlikna mainstreampartiernas och därför eventuellt, med tiden, möts mer tillmötesgående av övriga svenska partier.

Beträffande vardera partis förändring är en förhoppning med uppsatsen att den bjuder in till vidare studier i ämnet. Frågan om hur länge man kan nyttja *modified spatial theory* lyfts återigen. I uppsatsen används teorin inte bara för det första valet då respektive nischparti erhåller nationell representation, utan också över tid. Förslagsvis efterfrågas en kartläggning för när ett forna nischparti inte längre bör betraktas som ett nischparti. Beror det på när partiet de facto börjar marknadsföra andra politiska frågor som lika viktiga som sin profilfråga, eller beror det snarare på hur allmänheten uppfattar partiet? En mer omfattande, kumulativ studie skulle kunna inriktas till att också undersöka ytterligare alternativa förklaringar till nischpartiernas fluktuerande väljarstöd. Exempelvis skulle man kunna se till nyare partier med liknande inriktning som konkurrerar om väljarna, eller till samtida händelser som kan ha påverkat väljarstödet – likt flyktingskrisen 2015. Detta skulle vidare bredda kausaliteten i ett eventuellt samband och kunna erbjuda en djupare förklaring till förändringar i väljarstöd. Studier av mainstreampartiers inverkan på nischpartiers valframgångar torde vara av intresse för vetenskapen, allmänheten och inte minst för mainstreampartierna. En djupare inblick kan lära, inte minst de sistnämnda, konsten att inte skjuta sig själva i foten.

6. Referenser

Alliansen, 2010. *Jobbmanifest: Valmanifest 2010-2014*. [Elektronisk]

<http://www.alliansen.se/wp-content/uploads/2014/03/Alliansens-jobbmanifest-2010.pdf>

Hämtdatum: 2019-12-04.

Alliansen, 2014. *Vi bygger Sverige: Alliansens valmanifest 2014-2018*. [Elektronisk]

<http://www.alliansen.se/wp-content/uploads/2014/09/Vi-bygger-Sverige-Alliansens-valmanifest-2014-2018.pdf> Hämtdatum: 2019-12-04.

Betz, Hans-Georg, 1994. *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. USA, Scranton: The Macmillan Press LTD.

Buskas, Eva, 2010. ”Tar hjälp – av SD”, Aftonbladet, Nyhetsartikel. [Elektronisk]

2011-03-10. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/oRkQQR/tar-hjalp--av-sd> Hämtdatum:

2019-12-19.

Børsen, 1999. ”Dansk Folkeparti høster stemmer”, Nyhetsartikel [Elektronisk] 1999-11-19.

https://borsen.dk/nyheder/generelt/artikel/1/16157/dansk_folkeparti_hoester_stemmer.html

Hämtdatum: 2020-01-02.

Danmarkshistorien.dk, 2015. *Folketingsvalget 1998*. [Elektronisk]

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-1998/> Senast

uppdaterad: 2015-05-27. Hämtdatum: 2019-12-17.

Danmarkshistorien.dk, 2017. *Folketingsvalget 2015*. [Elektronisk]

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-1998/> Senast

uppdaterad: 2017-09-04. Hämtdatum: 2019-12-17.

Dansk Folkeparti, 1997. *Principprogram: Dansk Folkeparti*. [Elektronisk]
<http://www5.kb.dk/pamphlets/dasmaa/2008/feb/partiprogrammer/object41242/da/>
Hämtdatum: 2019-12-04.

Ernlund, Line, 2017. ”Pia Kjaersgaard i stort interview: Jeg blev hånet af Uffe Ellemann”,
Berlingske, Nyhetsartikel. [Elektronisk].
<https://www.bt.dk/politik/pia-kjaersgaard-i-stort-interview-det-her-er-min-stoerste-sejr>
Hämtdatum: 2020-01-02.

Geddes, Barbara, 1990. ”How the cases you choose affect the answers you get: Selection bias
in comparative politics”, *Political Analysis*, vol. 2, no. 11, s. 31–150. (22 s)

Green-Pedersen, Christoffer – Jesper Krogstrup, 2008. ”Immigration as a political issue in
Denmark and Sweden.” *European Journal of Political Research* 47: 610-634.

Haglund, Fredrik, 2016. ”Asylbeslut under 2015”, Europaportalen, Nyhetsartikel.
[Elektronisk]. 2016-04-21.
<https://www.europaportalen.se/2016/04/sverige-gav-nast-flest-flyktingar-asyll> Hämtdatum:
2019-12-18.

Hollis, Martin, 2002. *The Philosophy of the Social Science*. Cambridge University Press. 268
s.

Holmqvist, Anette, 2018a. ”Kristerssons nya markering mot SD”, Aftonbladet, Nyhetsartikel.
[Elektronisk]. 2018-01-08.
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/rLWPbA/kristerssons-nya-markering-mot-sd>
Hämtdatum: 2019-12-19.

Holmqvist, Anette, 2018b. ”Löfven: Jag kommer aldrig ge makt åt Sverigedemokraterna”,
Aftonbladet, Nyhetsartikel. [Elektronisk]. 2018-08-15.
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/m6jW2l/lofven-jag-kommer-aldrig-ge-makt-at-sverigedemokraterna> Hämtdatum: 2019-12-19.

Holstein, Erik, 2019. ”Ny måling: Den grønne dagsorden tager en suveræn førsteplads”,
Altinget, Nyhedsartikel [Elektronisk]. 2019-05-13.
<https://www.alinget.dk/artikel/ny-maaling-den-groenne-dagsorden-tager-en-suveraen-foerste-plads> Hämtdatum: 2019-12-16.

Holstein, Erik – Morten Øyen, 2014. ”Thorning i frontalt angreb på Dansk Folkeparti”,
Altinget, Nyhedsartikel [Elektronisk]. 2014-09-21.
<https://www.alinget.dk/artikel/thorning-i-frontalt-angreb-paa-dansk-folkeparti> Hämtdatum:
2020-01-03.

Karlsson, Karl-Johan – Christian Holmén, 2009. ”Mona Sahlin om Sverigedemokraterna”,
Expressen, Nyhedsartikel [Elektronisk]. 2009-09-15.
<https://www.expressen.se/nyheter/val-2010/mona-sahlin-om-sverigedemokraterna/>
Hämtdatum: 2019-12-19.

Krippendorff, Klaus, 2013. *Content analysis: An Introduction to its Methodology*. 3 uppl.
USA: SAGE Publications, Inc.

Larsen, Steen, 2003. ”Dansk Folkeparti opgiver omstridt udvisningsforslag”, *Berlingske*,
Nyhedsartikel. [Elektronisk] 1999-11-11.
<https://www.berlingske.dk/samfund/dansk-folkeparti-opgiver-omstridt-udvisningsforslag>
Hämtdatum: 2020-01-02.

Lodenius, Anna-Lena, 2015. *Vi säger vad du tänker – Högerpopulismen i Europa*. Finland:
Bokförlaget Atlas.

Löfven, Stefan, 2014. ”Mer samarbete och mindre blockpolitik är nödvändigt”, *Dagens*
Nyheter, Debattartikel. 2014-12-06. Hämtdatum: 2019-12-19.

Löfven, Stefan, 2019. ”Vi står till förfogande för att leda en koalitionsregering”, *Dagens*
Nyheter, Debattartikel. 2018-09-04. Hämtdatum: 2019-12-19.

Magnusson, Erik, 2019. ”Sverigedemokraterna ger sig in i danska valkampen”, SVT Nyheter, Nyhetsartikel [Elektronisk]. 2019-06-01.

<https://www.sydsvenskan.se/2019-06-01/sverigedemokraterna-ger-sig-in-i-danska-valkampen>

Hämtdatum: 2019-11-08.

Nationalencyklopedin, 2019a. *Danmark*. [Elektronisk]

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/danmark> Hämtdatum:

2019-11-20.

Nationalencyklopedin, 2019b. *Storbritannien*. [Elektronisk]

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/storbritannien> Hämtdatum:

2019-11-20.

Nationalencyklopedin, 2019c. *Sverige*. [Elektronisk]

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sverige> Hämtdatum: 2019-11-20.

Nationalencyklopedin, 2019d. *Sverigedemokraterna*. [Elektronisk]

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sverigedemokraterna> Hämtdatum:

2019-11-20.

Novus, 2019. *Novus nov 2019: Sjukvård fortsatt viktigaste politiska frågan*. [Elektronisk]

<https://novus.se/valjaropinionen/valjarforstaelse/viktigaste-politiska-fragan/> Hämtdatum:

2019-12-12.

Meguid, Bonnie, 2005. “Competition between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy and Niche Party Success.” *American Political Science Review* 99(3): 347-360.

Moderaterna, 2001. *Idéprogram: På tröskeln till mänsklighetens bästa tid*. [Elektronisk]

<https://snd.gu.se/sv/vivill/party/m/i/2001> Hämtdatum: 2019-12-05.

Moderaterna, 2013. *Moderaternas handlingsprogram: Ett modernt arbetarparti för hela*

Sverige. [Elektronisk] <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/m/i/2013> Hämtdatum: 2019-12-07.

Moderaterna, 2018. *Nu tar vi tag i Sverige: Valmanifest 2018*. [Elektronisk]

<https://snd.gu.se/sv/vivill/party/m/v/2018> Hämtdatum: 2019-12-07.

Olsen, Martin Lyngbæk – Katrine Falk Lønstrup – Daniel Bue Lauritzen, 2019. ”Overblik: Her er resultatet af folketingsvalget 2019”, *Altinget*. Nyhetsartikel [Elektronisk]. 2019-06-06. <https://www.alinget.dk/artikel/183360-her-er-valgresultatet> Hämtdatum: 2019-11-18.

Olsson, Lena, 2010. ”Reinfeldt om SD-attacken: ”De ska inte bli förvånade”, Kvällsposten, Nyhetsartikel [Elektronisk]. 2010-09-15. <https://www.expressen.se/kvallsposten/reinfeldt-om-sd-attacken-de-ska-inte-bli-forvanade/> Hämtdatum: 2019-12-19.

Pedersen, Susannah, 2011. ”Løkke: DF skal ikke med i regering”, *DR*, Nyhetsartikel [Elektronisk] 2011-08-17 <https://www.dr.dk/ligetil/indland/loekke-df-skal-ikke-med-i-regering> Hämtdatum: 2011-08-17.

Ringberg, Jens, 2019. ”Pia Kjærsgaards parti, der satte sig på midten og magten”, *DR*, Nyhetsartikel [Elektronisk]. <https://www.dr.dk/nyheder/webfeature/danskfolkeparti> Hämtdatum: 2019-12-19.

Socialdemokraterna, 2001. *Partiprogram för Socialdemokraterna: beslutat av partikongressen i Västerås den 6 november 2001*. [Elektronisk] <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/2001> Hämtdatum: 2019-12-04.

Socialdemokraterna, 2010. *Fler jobb och nya möjligheter: Vägval 2010*. [Elektronisk] <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/v/2010> Hämtdatum: 2019-12-04.

Socialdemokraterna, 2013. *Ett program för förändring*. [Elektronisk] <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/2013> Hämtdatum: 2019-12-05.

Socialdemokraterna, 2018. *Det största trygghetsprogrammet i modern tid: Ett starkare samhälle, ett tryggare Sverige*. [Elektronisk] <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/arkiv/val/val-2018/valmanifest-2018> Hämtdatum: 2019-12-05.

Socialdemokratiet, 1996. *Fælles fremtid - fælles mål : Arbejdsprogram 1996 - 2000.*

[Elektronisk]

<http://www5.kb.dk/pamphlets/dasmaa/2008/feb/partiprogrammer/object35339/da/>

Hämtdatum: 2019-12-10.

Socialdemokratiet, 2011. *Principprogram: Hånden på hjertet.* [Elektronisk]

<http://www5.kb.dk/pamphlets/dasmaa/2008/feb/partiprogrammer/object83353/da/>

Hämtdatum: 2019-12-10.

Socialdemokratiet, 2016. *Mette Frederiksens tale ved kongres 2016.* [Elektronisk].

2016-09-23.

<https://www.socialdemokratiet.dk/da/nyhedsarkiv/2016/9/mette-frederiksens-tale-ved-kongres-2016/> Hämtdatum: 2019-12-20.

Socialdemokratiet, 2017. *Danmarks største politiske samtale: Fælles om Danmark.*

[Elektronisk] <https://www.socialdemokratiet.dk/da/partiet/principprogram/> Hämtdatum:

2019-12-20.

Sverigedemokraterna, 2005. *Sverigedemokraternas principprogram.* [Elektronisk]

<https://snd.gu.se/sv/vivill/party/sd/p/2005> Hämtdatum: 2019-12-15.

Stubager, Rune – Kasper Møller Hansen – Kristoffer Callesen – Andreas Leed – Christine

Enevoldsen, 2016. *Danske vælgere 1971-2015: En oversigt over udviklingen i vælgernes*

holdninger mv. 3 uppl. [Elektronisk]

<https://www.valgprojektet.dk/files/Danske%20v%C3%A6lgere%201971-2015%2007.06.2016.pdf> Hämtdatum: 2019-12-16.

Thomsen, Per Bang, 2017. ”Nyrup forsvarer omstridt DF-kommentar: Nogle gange er det nødvendigt at sige fra”, *DR*, Nyhedsartikel [Elektronisk] 2017-09-11.

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/nyrup-forsvarer-omstridt-df-kommentar-nogle-gange-er-det-noedvendigt-sige-fra> Hämtdatum: 2020-01-02.

TT, 2013. ”Reinfeldt till attack mot SD”, Svenska Dagbladet, Nyhetsartikel [Elektronisk] 2013-07-03. <https://www.svd.se/reinfeldt-till-attack-mot-sd> Hämtdatum: 2019-12-19.

TT, 2016. ”Invandring inte viktigast för väljare”, *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel [Elektronisk] 2016-12-07. <https://www.sydsvenskan.se/2016-12-07/invandring-inte-viktigast-for-valjare> Hämtdatum: 2019-12-12.

Val.digital, 2019. *Opinion för Sverigedemokraterna*. [Elektronisk] <https://val.digital/Party-SD/> Hämtdatum: 2019-11-15.

Venstre, 1995. *Mennesket frem for systemet : Principprogram for Venstre: Vedtaget på Venstres landsmøde 1995*. [Elektronisk] <http://www5.kb.dk/pamphlets/dasmaa/2008/feb/partiprogrammer/object78345/da/> Hämtdatum: 2019-12-15.

Venstre, 2006. *Fremtid i frihed og fællesskab*. [Elektronisk] <http://www5.kb.dk/pamphlets/dasmaa/2008/feb/partiprogrammer/object71428/da/> Hämtdatum: 2019-12-20.

Vestergaard, Nikoline, 2016. ”Lars Løkke om DF-udtalelse: Langt, langt over stregen”, *DR*, Nyhetsartikel. [Elektronisk] 2016-01-10 <https://www.dr.dk/nyheder/politik/lars-loekke-om-df-udtalelse-langt-langt-over-stregen> Hämtdatum: 2020-01-03.

Wedel, Sanne Opstrup, 2019. ”Fire historiske valg til Folketinget - og et på vej?”, Aarhus universitet: School of Business and Social Sciences, Nyhetsartikel [Elektronisk] 2019-03-15 <https://bss.au.dk/insights/samfund-1/2019/fire-historiske-valg/> Hämtdatum: 2020-01-03.

Widén, Pär, 2009. ”Kvalitativ textanalys” i Fejes, Andreas och Robert Thornberg (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber, sid. 136-153.